

Huvudman

Ånge kommun
ange@ange.se

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Torpshammars skola i Ånge kommun samt tillsyn av huvudmannen Ånge kommuns klagomålshantering.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Ånge kommun att senast den **31 mars 2023** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende bristen *anmäla behov av särskilt stöd och inleda utredning*. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen. Om Ånge kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras. Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Ånge kommun ska vidta följande åtgärder

Anmäla behov av särskilt stöd och inleda utredning

- Se till att vid minst ett tillfälle innan den 20 mars 2023 informera samtliga lärare och övrig skolpersonal om skollagens bestämmelser om särskilt stöd samt skyldigheten att anmäla till rektorn att en elev kan vara i behov av särskilt stöd. Huvudmannen ska dokumentera skriftligt när och hur informationen har förmedlats. Denna dokumentation ska ges till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den 31 mars 2023 (2 kap. 34 § samt 3 kap. 5 och 7 §§ skollagen).

- Se till att samtliga lärare som befarar att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar, anmäler detta till rektorn som ansvarar för att en utredning inleds. Rektorn ska dokumentera hur många sådana anmälningar som inkommit under perioden 17 november 2022 – 20 mars 2023. Av dokumentationen ska även framgå huruvida beslut fattats om att utarbeta åtgärdsprogram eller inte för respektive anmälan. Denna dokumentation ska ges till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den 31 mars 2023 (3 kap. 7 § skollagen).

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen (2010:800) Ånge kommun en anmärkning avseende brister rörande *utformningen av betygs katalog* samt *huvudmannens klagomålshantering*. Ånge kommun ska senast den **31 mars 2023** vidta de åtgärder som huvudmannen bedömer är nödvändiga för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Beslutet om anmärkning får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i den del det avser undervisning och lärande.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se eller per post till Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (2022:7155) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån myndighetens risk- och väsentlighetsanalys under höstterminen 2022 genomfört en tillsyn av Torpshammars skola i Ånge kommun. I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Torpshammars skola följer gällande bestämmelser inom områdena *undervisning och lärande*, *extra anpassningar och särskilt stöd* samt *bedömning och betygssättning*. Härutöver har Skolinspektionen granskat *huvudmannens klagomålshantering*.

Tillsynen har genomförts genom ett besök på Torpshammars skola den 16 och 17 november 2022. Vid besöket genomfördes intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn samt lektionsobservationer. Den 23 november 2022 genomfördes även en digital intervju med lärare. En kompletterande intervju har

den 25 november 2022 genomförts med en utvecklingsledare på utbildningsförvaltningen som i samband med intervjun via e-post skickade in information om huvudmannens klagomålshantering.

Som en del av tillsynen har dokumentation granskats, bland annat förteckning över undervisande lärare, betygskataloger, timplan, scheman, terminsplaneringar och dokument som beskriver kommunens klagomålshantering. Huvudmannen har getts möjlighet att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Extra anpassningar och särskilt stöd

Inom det kontrollerade området extra anpassningar och särskilt stöd har Skolinspektionen funnit brister vad gäller att *anmäla behov av särskilt stöd och inleda utredning*.

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Lärare uppger i intervjuer att de anmäler till specialpedagogen om en elev riskerar att inte nå målen trots att eleven givits stöd i form av extra anpassningar. Det förekommer att elevhälsan har återkopplat till lärare efter en sådan anmälan att ingen utredning behövs. Vidare säger lärarna att det vid skolenheten inte finns en tydlig arbetsgång och rutin för lärare att följa när det gäller arbetet med särskilt stöd. Specialpedagogen har dock påbörjat ett arbete för att förtydliga processen.

Enligt elevhälsans personal gjordes under förra läsåret inte anmälningar för alla elever som hade behov av det. De säger vidare att det finns på kommunens intranät information om hur skolorna ska arbeta med särskilt stöd, men att rutinen inte är känd bland all personal.

Enligt rektorn har hen inte delegerat uppgiften att ta emot anmälningar om eventuella behov av särskilt stöd till specialläraren. Under vårterminen 2022 fanns elever med F i ett antal ämnen, för vilka ingen anmälan om eventuellt behov av särskilt stöd gjordes. Rektorn beslutar efter utredning om en elev ska få särskilt stöd eller inte. Specialläraren och mentorn är de som oftast utreder behoven och utarbetar eventuella åtgärdsprogram efter rektorns beslut och vårdnadshavare får även möjlighet att delta.

Rättslig reglering

Om en förskollärare eller lärare, trots extra anpassningar av den ordinarie undervisningen, befarar att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas ska de anmäla detta till rektorn. För varje sådan anmälan ansvarar rektorn för att starta en utredning av elevens behov av särskilt stöd. Rektorn ansvarar också för att starta en sådan utredning om en elev uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation (3 kap. 7 § skollagen).

Efter varje utredning av en elevs behov av särskilt stöd ska rektorn fatta beslut om att utarbeta åtgärdsprogram eller besluta att inte utarbeta ett åtgärdsprogram. Elevens och elevens vårdnadshavare ska underrättas om det fullständiga innehållet i beslutet och hur det går till att överklaga beslutet till Skolväsendets överklagandenämnd (3 kap. 9 §, 28 kap. 16 § skollagen och 33 § förvaltningslagen).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister vad gäller lärares anmälningsskyldighet och rektors utredningsskyldighet om särskilt stöd. Utredningen visar att det inte alltid görs en anmälan till rektor när en lärare befarar att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Skolinspektionen konstaterar att rektorn inte delegerat uppgiften att ta emot anmälningar till någon annan, därmed är det rektorns ansvar att ta emot anmälningar från lärare. Vidare visar utredningen att det förekommer att anmälningar görs till specialpedagog och att utredningar inte alltid inleds efter en anmälan. Skolinspektionen bedömer att det är en brist att rektorn inte tar emot anmälningarna och ser till att en utredning om elevens eventuella behov av särskilt stöd utreds.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen). Ånge kommuns verksamhet vid Torpshammars skola uppfyller inte författningarnas krav vad gäller skyldigheten att *anmäla behov av särskilt stöd och inleda utredning*. Det finns därför skäl att förelägga Ånge kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Anmärkning

Bedömning och betygssättning

Inom det kontrollerade området bedömning och betygssättning har Skolinspektionen funnit brister vad gäller *utformningen av betygskatalog*.

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer med lärare och rektor samt förteckningen över undervisande lärare framgår att skolan har lärare som saknar lärarlegitimation. Enligt rektor och lärare sätter alltid undervisande icke-legitimerade lärare betyg tillsammans med legitimerade lärare. Den icke-legitimerade läraren får i samband med detta berätta hur bedömningar har gjorts och den legitimerade läraren tar också del av material som har betydelse för betygssättningen. Den icke-legitimerade läraren signerar dock inte betyget i betygskatalogen.

Skolinspektionen har tagit del av ett dokument från betygskatalogen för vårterminen 2022. Av utdraget framgår att en legitimerad men inte undervisande lärare har signerat uppgiften om betyg i idrott och hälsa. Den legitimerade läraren har inte daterat något av betygen. Det saknas vidare fullständigt namn och titel på den legitimerade betygsättande läraren men initialer framgår.

Skolinspektionen har tagit del av fyra dokument från betygskatalogen för höstterminen 2021. Två av dokumenten innehåller betygsuppgifter för elever. I ett av dessa dokument har en legitimerad lärare som inte undervisat i ämnet signerat men inte daterat betyg i idrott och hälsa. I det andra dokumentet finns signaturer från betygsättande lärare i hem- och konsumentkunskap, musik samt slöjd men inga uppgifter om datum för betygssättning eller den betygsättande lärarens namn och titel. I de två resterande dokumenten finns signaturer men inte namn och titel på betygsättande lärare. Det framgår i dessa två dokument endast vilka ämnen lärarna satt betyg i och inte för vilka elever betyg har satts.

Rättslig reglering

Betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas. Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar (10 kap. 15 § skollagen, 3 kap. 14 och 16 § skollagen).

Beslut om betyg ska dokumenteras i en betygskatalog. Rektorn ansvarar för att betygskatalogen förs (6 kap. 10 § skolförordningen).

En skolenhet ska ha rutiner för att säkerställa att samtliga beslut om betyg i betygskatalogen har fattats av den eller de som enligt 3 kap. 16 § skollagen ska besluta om betyg. Betygskatalogen ska föras löpande på papper eller elektroniskt. Den eller de som beslutar om ett betyg ska datera uppgiften i betygskatalogen och

förse uppgiften med sin egenhändiga signatur (4-7 §§ Skolverkets föreskrifter om betygs katalog SKOLFS 2011:123).

En betygs katalog ska innehålla Statistiska centralbyråns skolenhetskod, skolform, namn på huvudman, skolenhet och den kommun där skolenheten är belägen. Vidare ska betygs katalogen innehålla namn på eleven, elevens personnummer, namn och titel på den eller de som har beslutat om betyg samt namn på klass eller motsvarande (8 § Skolverkets föreskrifter om betygs katalog SKOLFS 2011:123).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i hur uppgifter om betyg förs in i betygs katalogen. Av intervjuer med lärare och rektor framgår visserligen att en icke-legitimerad undervisande lärare sätter betyg tillsammans med en legitimerad lärare. Av de utdrag från betygs katalogen som Skolinspektionen tagit del av framgår dock att endast den legitimerade läraren signerar betygs katalogen. Inte heller framgår i betygs katalogen namnet på den undervisande icke-legitimerade läraren som tillsammans med den legitimerade har satt betyget. Vidare bedömer Skolinspektionen att det är en brist att den eller de som beslutar om betyg inte daterat uppgiften om betyg samt att namn på den eller de lärare som sätter betyg inte alltid framgår av betygs katalogen.

Huvudmannens klagomålshantering

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer med lärare och elevhälsans personal framgår att de är osäkra på om det finns en rutin kring huvudmannens klagomålshantering och om elever och vårdnadshavare har fått information om rutinen under höstterminen. Det saknas information om klagomålshantering på den elektroniska plattform där skolan kommunicerar med elever och vårdnadshavare. Det finns möjlighet att lämna synpunkter på Ånge kommuns hemsida som ska genomgå en uppdatering vad gäller synpunkter och klagomål. På ett föräldramöte har rektorn informerat om att synpunkter på skolverksamheten kan lämnas på kommunens hemsida och att elever och vårdnadshavare kan vända sig till rektor eller skolchef om de har klagomål.

Av intervju med rektor framgår att rektorn inte känner till hur kommunens rutin för klagomålshantering ser ut. Rektorn informerar dock på föräldramöten och i kontakt med vårdnadshavare om att elever och vårdnadshavare kan höra av sig till rektor eller skolchef om de har klagomål.

Av intervju med utvecklingsledare på utbildningsförvaltningen framgår att det vid föräldramöten informeras om att verksamheten vill ta vara på synpunkter och klagomål och att dessa synpunkter kan lämnas på olika sätt. Exempelvis går det att

lämna synpunkter och klagomål direkt till personal eller till verksamheten. Elever och vårdnadshavare uppmuntras att i första hand vända sig till den de har närmast relation med vilket ofta är en lärare eller mentor som då ansvarar för att ha hand om, utreda och återkoppla synpunkten till rätt instans. Enligt utvecklingsledaren går det inte att hitta någon skriftlig rutin för klagomålshantering specifikt för utbildningsverksamheten men det finns en rutin som är muntligt kommunicerad och känd i verksamheten.

Kommunen har på sin webbplats en tjänst för att lämna synpunkter med rubriken "synpunkter, klagomål och beröm". Skolinspektionen har även tagit del av ett dokument benämnt "regler för synpunkter till kommunen". Av webbplatsen och dokumentet framgår i huvudsak samma information kring klagomålshantering som lämnats av utvecklingsledaren.

Rättslig reglering

Huvudmannen ska ta emot och utreda klagomål mot utbildningen. När huvudmannen har tagit emot ett klagomål ska huvudmannen bekräfta detta, skyndsamt göra den utredning som behövs för att kunna hantera klagomålet och återkoppla till den som har framfört klagomålet. Huvudmannen ska ha skriftliga rutiner för klagomålshandlingen och aktivt verka för att rutinerna är kända bland elever, vårdnadshavare och personal (4 kap. 8 § skollagen).

Huvudmännen kan utreda klagomål och åtgärda brister i verksamheten snabbare och på ett mer flexibelt sätt än Skolinspektionen och en sådan hantering ger upphov till mindre dokumentation för lärare och rektorer. Om klagomålet hanteras inom huvudmannens organisation och av dem som har bäst kännedom om barnets eller elevens situation kan det därmed innebära en enklare och mindre administrativ hantering (prop. 2021/22:160, s. 74-75).

Varje huvudman bestämmer hur rutinerna ska utformas. Det är exempelvis möjligt att utforma rutinerna så att synpunkter kopplade till undervisningen för en enskild elev i första hand ska framföras till ansvarig lärare, i andra hand till skolans rektor, och först därefter genom ett klagomål till huvudmannen. När det gäller kravet på aktivitet från huvudmannens sida betraktas det inte som tillräckligt att huvudmannen genom sin personal vid ett enstaka tillfälle har lämnat muntlig information om rutinerna, exempelvis vid ett föräldramöte eller att rutinerna endast finns tillgängliga på skolans webbplats. För att kravet på att huvudmannen aktivt ska verka för att rutinerna för klagomålshandlingen är kända bland elever, vårdnadshavare och personal ska vara uppfyllt kommer huvudmannen att behöva kombinera olika kommunikationssätt och lämna informationen vid upprepade tillfällen (prop. 2021/22:160, s. 78).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i Ånge kommuns arbete med klagomålshantering. Av intervjuer framgår att det saknas en skriftlig rutin för utbildningsverksamheten. På kommunens hemsida finns visserligen information om hur synpunkter, klagomål och beröm kan lämnas men denna information är generell och rör inte specifikt utbildningsverksamheten.

Inte heller kan den muntliga information som lämnas vid föräldramöten och andra kontakter med vårdnadshavare och elever anses uppfylla kravet på skriftliga rutiner.

Eftersom de skriftliga rutinerna saknas går det inte att bedöma om Ånge kommun aktivt verkat för att göra dem kända hos elever, vårdnadshavare och personal. Skolinspektionen bedömer oavsett detta att det inte är tillräckligt att informera om rutinerna på kommunens webbplats, vid föräldramöten och vid eventuell kontakt med vårdnadshavare för att huvudmannen ska anses ha uppfyllt skyldigheten att aktivt verka för att rutinerna är kända bland elever, vårdnadshavare och personal.

Val av ingripande

Skolinspektionen får i stället för att meddela ett föreläggande tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten (26 kap. 11 § skollagen). Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen. Ånge kommun uppfyller inte författningarnas krav vad gäller *utformningen av betygskatalog* samt *huvudmannens klagomålshantering*. Skolinspektionen finner därför mot bakgrund av ovan redovisade omständigheter skäl att tilldela Ånge kommun en anmärkning.

Områden utan konstaterade brister

Undervisning och lärande

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer med elever framgår att undervisningen bedrivs under ledning av lärare. Av intervjuer med lärare och rektor samt av terminsplaneringar framgår att undervisningen omfattar syfte och centralt innehåll för respektive ämnes kursplan. Av samtliga intervjuer framgår att eleverna erbjuds extra studietid två timmar per vecka.

Enligt rektorn finns på skolan ett antal elever med danska, ryska och ukrainska som modersmål. Enligt rektorn har dessa elever erbjudits modersmålsundervisning men på grund av att huvudmannen inte kunnat hitta någon lämplig lärare anordnar huvudmannen för närvarande ingen modersmålsundervisning och modersmålsundervisning på nationella minoritetsspråk har därför inte varit

aktuellt. Det finns på skolan inga elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna. Eleverna uppger att de inom ramen för språkvalet erbjuds att läsa de moderna språken spanska och tyska.

Skolinspektionen fick inför tillsynsbesöket ta del av scheman på Ånges kommuns webbplats. Enligt schemat för årskurs 6 fick eleverna då 200 minuters undervisning i matematik per vecka, i genomsnitt 40 minuter per skoldag. Av skolans timplan framgår att eleverna ska ha 220 minuters undervisning i matematik per vecka. Enligt Ånge kommuns webbplats har skolarbetet i Ånge kommun 178 dagar. Undervisningen i matematik kan därmed beräknas $40 \times 178 = 7\,120$ minuter eller 118,7 timmar för årskurs 6. Eleverna får under årskurs 4 och 5 enligt schema totalt 284 timmars undervisning i matematik. För hela mellanstadiet uppgår undervisningen i matematik därmed till 402,7 timmar.

Rektorn har vid intervju tillfället inte kunnat förklara varför schemat avviker från timplanen vad gäller undervisningen i matematik i årskurs 6 men uppgett att detta ska undersökas av rektor och lärare som är ansvarig för schemalaggningsen. Av en senare intervju med lärare framgår att de scheman som Skolinspektionen fått ta del av inför tillsynsbesöket inte längre är aktuella. Läraren i årskurs 6 arbetar ämnesövergripande och ger eleverna mycket träning i matematik som inte framgår av schemat, bland annat genom extra matematikundervisning på morgonen under vissa skoldagar. Enligt ett aktuellt schema som Skolinspektionen har tagit del av uppgår undervisningen i matematik för årskurs 6 nu till 210 minuter per vecka.

Rättslig reglering

Undervisning ska bedrivas under ledning av lärare som ansvarar för den undervisning som bedrivs. Eleverna ska genom en strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen (1 kap. 3 § och 2 kap. 15 § skollagen samt 5 kap. 2 § skolförordningen (2011:185)).

Den totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan ska vara minst 6890 timmar. För grundskolan finns en stadiindelad timplan där det framgår hur många undervisningstimmar i respektive ämne som eleverna totalt har rätt till. Anpassad studiegång och timplan kan innebära avvikelser från timplanen. För elever i mellanstadiet ska undervisningen i matematik minst uppgå till 410 timmar. (3 kap. 12 och 12 h §§, 10 kap. 3–5 §§ skollagen och 9 kap. 3–4 a, 9, 23–24 §§ och bilaga 1 skolförordningen).

Undervisningen ska utgå från det syfte och centrala innehåll som framgår av kursplanen för respektive ämne (10 kap. 8 § skollagen samt del 5, kursplaner i förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37) (Lgr 22)).

Elever i årskurs 4–9 ska erbjudas att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka. Undervisningen ska

anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen vid den skolenhet eleven tillhör (10 kap. 5a § skollagen).

Elever i grundskolan ska erbjudas undervisning i modersmål som inte är ett nationellt minoritetsspråk om en eller båda vårdnadshavarna har ett annat språk än svenska som modersmål och språket utgör elevens dagliga umgängesspråk i hemmet samt om eleven har grundläggande kunskaper i språket. För elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna finns en starkare rätt till modersmålsundervisning. För dessa elever finns inget krav på att vårdnadshavarna ska ha ett nationellt minoritetsspråk som modersmål, att språket ska vara elevens dagliga umgängesspråk eller att eleven ska ha kunskaper i språket (10 kap. 7 § skollagen).

En huvudman är skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett språk endast om minst fem elever som ska erbjudas modersmålsundervisning i språket önskar undervisning samt om det finns en lämplig lärare. Kravet på minst fem elever finns inte för nationella minoritetsspråk (5 kap. 10 § skolförordningen).

Undervisningen i grundskolan ska omfatta språkval, huvudmannen ska som språkval erbjuda minst två av språken franska, spanska och tyska. Undervisning ska anordnas i ett språk som har erbjudits som språkval och som minst fem elever väljer (10 kap. 4 § skollagen, 9. kap. 5-7 §§ skolförordningen).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det utifrån ovan redovisade omständigheter inte framkommer annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom området *undervisning och lärande*. Det har visserligen inför tillsynsbesöket framkommit uppgifter om att eleverna inte får den undervisningstid i matematik de har rätt till. Utifrån de uppgifter som framkommit i intervju med lärare och i aktuellt schema gör Skolinspektionen sammantaget bedömningen att även undervisningen i matematik följer författningarnas krav vad gäller krav på undervisningstiden. Ärendet ska därför avslutas vad gäller undervisning och lärande.

Beslutet har fattats av undervisningsrådet Agnetha Burström.

Utredaren Gustaf Haker har varit föredragande i ärendet. I ärendets slutliga handläggning har även utredaren Eva Ahlman medverkat.